

között fontos szerepet kapnak a játékok. Ez a valóságos elemekből harmonikusan felépített mesevilág azonban sosem válik szertelemné. Gross kiváló forma és egyensúlyérzéke, rafinált színekultúrája érvényesül a biztos, ám leheletkönnyű kézzel rézlemezre karcolt vonalakban éppúgy, mint a puhán egymásba omló szivárványos színekben. A teremtett világba szervesen illeszkedő, annak törvényeit tisztelő emberi tevékenység produktumait is átlényegítő harmónia árad e művekből. Távolról pedig felsejlik a madaraknak prédikáló Szent Ferenc szerénysége és türelmes szeretete. Ha kellő figyelemmel szemléljük e lapokat, lassanként oldódnak a napi gondok, bosszankodások során ránk rakódott feszültség és talán mi is megtanuljuk derűsebben látni a világot.

Dr. Szinyei Merse Anna művészettörténész (Katartik Kiadó)

A Gross Arnold Falinaptár 2004 megvásárolható a Fővárosi Örmény Önkormányzat titkárságán, 1054. Budapest Akadémia u. I. IV em. 426 ajtószám alatt, irodai nyitvatartási időben. Telefon: 332-1791.

Utánnomás a Piarista Diák c. lap 2003. decemberi számából

A ma élő Árpád-háziak

Már a gimnáziumi történelemórákon tanultuk, hogy Franciaországban él a Croy hercegi és a Croy-Chanel grófi család, akik azt állítják, hogy férfiágon Árpád-házi leszármazottak. 1944-ben a Gothai Almanach (arisztokrata családok almanachja) 1943-as kiadásából kiírtam a két család családfáját. Minden bizonyítható, csak arra volt négy variáció, hogy a magyar királyok közül kinek a leszármazói. Négy elképzelés volt a Gothai Almanachban felsorolva:

1. III. Béla Géza nevű öccse többször fellázadt bátyja ellen, végül Bizáncba száműzték, ott megházasodott, két fia született, István és Alexios, és ezek, vagy utódaik az 1204-ben Bizáncot elfoglaló és ott az 1204 és 1261 közt fennálló Latin Császárságot megalapító francia lovagokkal költöztek Franciaországba (esetleg csak az ő fiaik).

Érdekes, hogy a második fiú neve sokáig ismeretlen volt, csak akkor vált ismertté, amikor Izrael az 1967-es háborúban elfoglalta a Sínai-félszigetet és az izraeli tudósok megkezdték az 1500 éve egyfolytában működő Sínai Szent Katalin kolostor levéltárának feldolgozását. A görög császári családra vonatkozó okleveleket elküldték Athénbe egy professzornak, aki viszont az Árpád-háziakra vonatkozó dokumentumokat és széljegyzeteket továbbította a Svájcban élő Vajay Szabolcsnak, aki ezeket ismertette 1980 körül egy előadáson az Eötvös-kollégiumban, ahol én is jelen voltam. Elmondta azt is, hogy kiderült, II. Endre azért ment a Szentföldre, mert a Bánk Bán-féle lázadók helyette Géza herceg Bizáncban élő István fiát akarták királynak. Endre hajón ment a Szentföldre, ahol az arabok iszonyúan megijedtek, hogy itt a hatalmas magyar király hadseregével. De Endre nem bocsátkozott csatába, hanem némi ide-odavonulás után szárazföldön, Kis-Ázsián át vonult haza, és itt sikerült a görög császár kegyeit Istvántól elfordítani, annyira, hogy a császár lányát Endre a fiához, a későbbi IV. Bélához kapta feleségül.

2. III. Endrének, amikor Kun László meggyilkolása után hazahívták, már felnőtt fiai voltak, és ezektől származnak a francia családok.

3. IV. Béla másik öccse, Márk lenne az ősapja.

4. IV. Béla András nevű öccse is számításba jöhet, mint ősapja.

A két utóbbi variáció kevésbé valószínű. Régebben a Géza hercegtől való leszármazás látszott a legvalószínűbbnek, ma azonban a III. Endre-variáció látszik győzni. Pusztaszeri László 1997-ben kiadott könyvében, az „Élő Árpádok”-ban ezt ismerteti.

Eszerint II. Endre halálakor harmadik felesége, a ferrarai herceg Beatrix nevű lánya áldott

állapotban volt, de IV. Béla azt állította, hogy a születendő gyermek nem apjától van, elkergette az országból, és Estei Beatrix Itáliában szülte meg Bát, Utószülött Istvánt. Veronában éltek, Beatrix 1245. évi haláláig. István 1249-ben feleségül vette a gazdag ravennai Traversari Biancát, aki egy évvel később meghalt. István a következő években meglátogatta nagynénjét, Jolantát, aki az aragóniai I. Péter felesége volt, majd Franciaországban a Traversari vagyomból megvette a dauphinéi Chanel és a picardiai Crouy birtokot, és a várbirtokok nevét címei közé felvette. A tőle származó Crouy és Crouy-Chanel család címerében szerepel a Traversari-fa és az Árpádok címere, a vörössel és ezüsttel hétszer vágott mező. Később felkerült a címer tetejére a magyar szent korona is, és a „Sanguis Regni Hungariae” felirat.

István 1250 végén tért vissza Ravennába, és 1251-ben, az év elején feleségül vette az egyik legtekintélyesebb velencei család lányát, Morosini Tomasinát. 1251 végén fiuk született, akit nagyatyja után Andrásnak kereszteltek. István Velencében 1266-ban tizenöt éves fiát összeházasította a velencei Pietro Gumani szenátor Sybilla nevű lányával. Az ifjú párnak még abban az évben Félix, a következő évben pedig Márk nevű fia született. Sybilla néhány év múlva meghalt. Így, amikor Kun László halála után a magyar urak úgy gondolták, hogy Utószülött István mégis Árpád-házi vér, és Endrét 1290-ben hazahívták, ide már özvegyként érkezett, és feleségül vette Fennena kujáviai herceglányt, akitől lánya, a Szent Erzsébetként ismert thössi apáca született.

(III. András és Fennena leánya, a svájci, tössi apáca NEM szent Erzsébet; a történészek vélekedése szerint vele halt ki az Árpád-ház - a szerk. megjegyzése)

III. Endre édesanyjával, Morosini Tomasinával együtt jött haza, aki sokat segített neki a kormányzásban. Apja, István 1278-ban meghalt. Félix és Márk, III. Endre fiai ekkor a franciaországi birtokokon tartózkodtak, ahol 1286-ban, illetve 1290-ben meggyilkolták őket.

1282-ből fennmaradt egy ún. osztálylevél, amelyben a két testvér felosztja egymás közt a birtokot, amelyet nagyatyjuk, az „Illustris Princeps Stephanus” szerzett. 1286 decemberéből fennmaradt Félix özvegyének egy levele. Félix származásának leghitelesebb bizonyítéka az az okmány, amelyben Margit francia királyné, Valois Károly hitvese 1292-ben az elhunyt rokon lelki üdvéért gyászmisét alapított. Ebben az szerepel, hogy „Félix, nemes lovag, a Crouy birtok ura, és Andrásnak, Magyarország legnemesebb királyának, kedves nagybátyánknak idősebbik fia, aki élete virágjában, cselszövés által elhalálozott, neje három kiskorú gyermekkel maradt özvegyen..”

Az amiens-i Notre Dame székesegyházban a halotti anyakönyvbe bejegyzett misealapítvány azt is rögzíti, hogy az elhunyt „Magyarországi Félix nemes lovag” szülei magyarországi András herceg és Cuman Sybilla voltak. Ugyanezen halotti anyakönyvben található a Márk lelki üdvéért fiának, Vilmosnak a felesége által alapított miseáldozatra vonatkozó bejegyzés, amelyben Márk szülei Félixével egyező módon vannak feltüntetve.

III. Endre Magyarországon rengeteget bajlódott a hatalmaskodó főurakkal és a Délvidéket magához állító Károly Róberttel, akinek nagyanyja, a nápolyi Mária királyné IV. Béla unokája volt; aki azt mondta, hogy III. Endre nem igazi Árpád-házi, IV. Lászlóban kihalt férfiágon az Árpád-ház, és leányágon az ő unokáját illeti a magyar trón. Ha el is jutott hozzá annak a híre, hogy fiait Franciaországban meggyilkolták, annak a híre már nem, hogy azok ott előtte megházasodtak, és egy-egy néhány éves fiúgyermeket hagytak hátra. Amikor Morosini Tomasina 1300 közepén meghalt, és fél évre rá, 1301. január 14-én Endre is, hirtelen (talán megmérgezték), a magyar urak mit sem tudtak a franciaországi unokákról. A nápolyiaknak érdekük volt erről hallgatni, ha tudtak is esetleg róla, és azt híresztelték, hogy most azután tényleg kihalt a férfiág, és igazán Károly Róbert a törvényes király.

A franciaországiak pedig tovább éltek, utódokat nemzettek, és a XIV. században a francia király oklevélben ismerte el Árpád-házi származásukat és jogukat az Árpád-házi-címer használatához.

Buda 1686-os visszavívásánál Lotharingiai Károly seregében harcolt Croy Károly Jenő tüzér generális, 33 éves, akiről tudták, hogy II. Endre István nevű utószülött fiának unokájától származik.

Amikor Kossuth Lajos és Klapka György 1859-ben a porosz-olasz-osztrák háborúban szervezte a magyar légiót, és arról ábrándoztak, hogy ez betör Magyarországra, és végül a független magyar királyság létrejön, ennek királyául felkérték Croy-Chanel Agoston grófot, aki 1795-ben született. Neki annyira tetszett a dolog, hogy bár az akció nem sikerült, gazdag ember lévén, saját költségén tartott 1868-ban bekövetkezett haláláig, mint törvényes magyar király, követet a főbb európai fővárosokban.

Testvére, Miklós Henrik (1799-1871) az 1820-as években Pécelen és Nógrádban vett birtokot, és Magyarországra költözött. Itt ünnepélyes esküben kellett lemondania esetleges trónigényéről, csak úgy telepedhetett le. Utódai 1956-ig itt éltek. Az 1884-ben született Croy-Chanel István képzettségére nézve ügyvéd volt, aki tanácsadó órát tartott minden hétköznapi délután az Andrássy úti Japán kávéházban. Szobotka Tibor Szabó Magda férje - írja a „Züzü vendégei” c. könyvében, hogy két szereplő találkozik az Andrássy úton, és az egyik arra a kérdésre, hogy hová megy, azt válaszolja; „Megyek a Japán kávéházba, a Király Úrhoz, ügyvédi tanácsért!”

Az 50-es évek elején még találkoztam társaságban a nálam kb. 8 évvel fiatalabb Croy-Chanel Félixszel és Imrével akik aztán 1956-ban kimentek Nyugatra. Ma Félix Párizsban él, fia nincs, Imre pedig Luxemburgban, két lánya van, és egy László nevű fia. 1992-ben találkoztam vele a Vépen tartott Pax Romana Kongresszuson, ahol előadást tartottam. Imre a Magyar Pax Romana nyugati tagozatának elnöke. Kérdeztem, mit tud az Árpádházi leszármazásról. Azt mondta, tudja, hogy ez így van, de a részleteket nem ismeri.

Dr. Sibalszky Zoltán

Örmény tárgyú könyvek magyarországi és erdélyi könyvtárakban

I. rész **Örmény tárgyú könyvek** (a 2004 márciusi számban megjelentek folytatása)

1/A 22. Dinyés László: Ismeretlen 1848/49-es dokumentumok /Erdélyi Örmény Múzeum sorozat 8. kötete, Budapest 2004/ Folyamatban van a könyvek eljuttatása a közgyűjteményekhez!/
II. rész **Erdélyi könyvtárak, gyűjtemények, ahol kiadványaink fellelhetőek:**

1. Erdélyi Múzeum Egyesület cím: R0. 400009 Cluj,- Kolozsvár str. Napoca 2. et I.
2. Kriza János Néprajzi Társaság cím: 400162 Cluj,- Kolozsvár str.Croitoritor nr. 15.
3. Heltai Gáspár Könyvtár cím: Cluj - Kolozsvár str. Clinicilor nr.18.
4. Protestáns Teológiai Intézet cím: Cluj - Kolozsvár str. Pta Avram Jancu
5. Babes Bolyai Egyetem Római Katolikus Teológiai Kar cím: 400095 Cluj - Kolozsvár str. J. Maniu 5. et. I.
6. Téka Alapítvány cím: 405300 Gherla-Szamosújvár str. Mihai Viteazul 39.
7. Erdélyi Kárpát Egyesület cím: 400095 Cluj - Kolozsvár str. J. Maniu nr. 7/S.
8. 1-es számú Általános Iskola cím: 545500 Sovata- Szováta
9. Nagy Mózes Liceum cím: Tg. Secuiesc Kézdivásárhely (Városi Múzeum)
10. Római Katolikus Nőszövetség Kolozsvár cím: Kolozsvár str. J.Maniu nr.2.ap.4.
11. Plebania Armeano Catolica 405300 Gherla- Szamosújvár str. Stefan cel Mare nr. 5.
12. Biblioteca Centrala Universitara cím: Cluj - Kolozsvár str. Clinicilor 2.
13. Biroul LIDMR - RMDSZ Székház cím: 455300 Simleu Silvaniei Szilágysomlyó
14. Tarisznyás Márton Múzeum cím: 535500 Gheorgheni-Gyergyószentmiklós
15. Parohia Armeano Catolica: cím 535500 Gheorgheni-Gyergyószentmiklós
16. Teleki-Bolyai Library cím: 540067 Tárgu -Mures Marosvásárhely Pta Bolyai 17.